

Inhalt

Radencommunisme, eerste jaargang, nr. 12, augustus 1939	1
Communisme en geestelijke vrijheid.....	1
Herstel van het kapitalisme in Duitsland	9
De nieuwe binnenlandse markt	9
Het financiële wonder	11
Het nieuwe Duitsland	12
Productie controle.....	13
Een reuzenbedrijf	14
Totalitaire economie	15
“De wereld in slagorde“	15
Opmerking bij: herstel van het kapitalisme in Duitsland	16

Radencommunisme, eerste jaargang, nr. 12, augustus 1939

Communisme en geestelijke vrijheid

[I.]

De opkomst van het fascisme heeft niet alleen de arbeidersbeweging, maar ook brede kringen van de intellectuelen, schrijvers, geleerden, uit het evenwicht gebracht. Het heeft niet alleen alle oppositie gewelddadig onderdrukt en alle arbeidersbeweging vernietigd; het heeft bovendien alle intellect gelijkgeschakeld, elke meningsuiting verboden, die van de officiële afwijkt en alle vrijheid, zo al niet van in stilte denken, dan toch van spreken en schrijven vernietigd. Terwijl de ene geldende leer met alle middelen van bekwame propaganda verbreid en reeds aan de jeugd ingegoten wordt, wordt elke, ook de zwakste uiting van kritiek met beestachtige wreedheden beantwoorde.

Deze geestelijke onderdrukking behoort noodzakelijk bij de gewelddadige klassenonderdrukking, en vormt daarvan een deel. Maar voor de intellectuelen treft dit deel bijzonder zwaar: woord en pen zijn hun arbeidsmiddelen, waarvan zij moeten leven. Hun functie in de maatschappij is het, de ideeën te vormen en er mee te werken, de strijdende belangen van de klassen te formuleerden, te verdedigen, in geestelijke vorm te brengen, te propageren, en ze zoo in het openbare en politieke leven tot uitdrukking te brengen.

Wordt ze dit onmogelijk gemaakt, dan verliezen zij de lucht waarin ze moeten ademen en groeien. Zullen ze goede dienaren van het kapitalisme zijn, dan dienaren uit overtuiging – hoezeer ook door belangen levensnoodzaak bepaald – maar niet dienaren uit dwang. Zeker, ook het fascistisch kapitalisme heeft intellectuelen nodig, sprekers en schrijvers, maar daar gelden ze als geestelijke koelies, niet als vrije arbeiders. Daar is het fascisme, met zijn brute geestelijke onderdrukking een schrikbeeld voor de meesten en de besten onder de intellectuelen van de gehele wereld.

Dat in Italië en vooral in Duitsland het fascisme tot heerschappij is gekomen, is voor hen nog niet het eerste. Maar dat de daar gevolgde methoden niet overal daarbuiten afgekeurd worden; dat in alle landen grote aantallen jongeren die onderdrukking verdedigen, dat de propaganda van het fascisme overal succes heeft en stille of luidruchtige aanhang vindt – dat is het bedenkelijke. Zij zien de leer der geestelijke onvrijheid veld winnen; zij zien, dat de idealen van geestesvrijheid, die voor hen de axioma's van hun denken en voelen waren, bij het

tegenwoordige geslacht niet meer de oude waardering vinden, vaak zelfs kritiek en minachting. Zij begrijpen hun wereld niet meer. En met bekommering zien ze een wereld opgroeien, zo heel anders dan zij zich vroeger voorstelden. Sedert Huizinga¹ zijn "Schaduw van morgen" schreef, zijn er telkens nieuwe pessimistische boeken verschenen, over de nieuwe barbaarsheid, over de ondergang van Europa, over de toekomst van de vrijheid. En dan wordt aan het slot wel gezegd, dat zij de hoop niet opgeven, of hun hoop op de jeugd stellen - terwijl de jeugd juist als kampvechters van het fascisme optreedt, maar daar klinkt geen overtuiging in.

Wanneer men gelooft, dat vrijheid van denken en spreken een wet der natuur is, onveranderlijk en eeuwig geldend, als het ware bij de schepping der wereld ingesteld, en alleen zo nu en dan door zondige tirannen overtreden, dan is er ook geen ander standpunt mogelijk, dan de handen wringen over de tegenwoordige slechtheid en hopen op de triomf van het goede daarna. Maar al zulke vrijheden zijn er om de mensheid te dienen; zij zijn geen doel op zichzelf, maar middel voor een groter doel. Zouden ze de ontwikkeling van de maatschappij in de weg staan, dan zou men ze moeten afschaffen. Wie werkelijk begrijpen wil, wat er gebeurt, zal dus hebben na te gaan, waarom, door welke maatschappelijke ontwikkeling deze vrijheden eens zo hoog geprezen noodzakelijkheden waren en later met onverschilligheid of vijandigheid beschouwd werden.

II.

De opkomst van geestelijke vrijheid is nauw verbonden met de opkomst van de bourgeoisie. Toen deze klasse tot macht begon te komen, stond ze tegenover een despotisch koningschap, dat door ambtenaren regeerde en door politie zijn gezag handhaafde. Deze politie oefende censuur uit op alles wat gedrukt werd; van een recht van vergadering of het vrije woord was geen sprake. De bourgeoisie wilde zelf regeren; de talloze verouderde wetten en instellingen uit de gildentijd, of ten dienste van het despotisme, die handel en bedrijf belemmerden, moesten verdwijnen. Door volksvertegenwoordigers moest de wil van de belangrijkste, leidende volksgroepen, de burgers, tot uitdrukking komen, en de parlementen moesten baas zijn over de wetten, over de financiën, over de ambtenaren. Voor deze nieuwe opvatting van de maatschappij moest propaganda gemaakt worden, vooral door de onhoudbare gebrekkigheid en verkeerdheid van de bestaande regeringen aan te tonen. Tal van boeken, kranten, kleine geschriften verschenen voortdurend, in onafgebroken strijd met de censuur. De bourgeoisie streed voor het vrije woord, om gelegenheid voor haar kritiek op de heersende machten te hebben; en daarin waren het de intellectuelen, de schrijvers, die als woordvoerders optraden. De strijd voor het vrije woord werd gevoerd door de daad zelf; door de daad van het vrije woord, door dit te nemen, in voortdurende strijd met de censuur. Het is een voortdurende taaie oorlog-in-het klein, hier de censuur trotserend door geheime uitgaven, langs sluike wegen verbreed, daar de censoren afmattend, door steeds aan de grens van het toelaatbare te blijven, toch te zeggen wat men wil, door toespelingen, abstracte inkleding, allegorische beelden, satire voor de lezers duidelijk te worden, zonder de censuur vat te geven - tot de censuur nu en dan met een harde slag, een verbod van een krant, aan dit spel een einde maakt, waarna het elders weer begint. Het is een strijd van geestelijke meerderheid en bekwaamheid tegenover de logge poot van domme heerschappij; nu en dan wordt iemand vertrappt, tot lange jaren kerker veroordeeld, maar steeds wint de geestelijke propaganda aan invloed door de groeiende ontevredenheid van een grote volksklasse gedragen. Zo ging het in Frankrijk in de 18de eeuw, zo in Engeland in het begin van de 19de eeuw, in Pruisen voor 1848, zo ook enigszins in Rusland in het laatst van de 19de eeuw. En steeds valt daarbij op, dat de veroordeelde "politieke" misdadigers dikwijls door politieagenten en cipiers, ondanks de op hoog bevel toegevoegde mishandeling, met een soort respect behandeld worden, als zag men in hen vertegenwoordigers van een hogere komende orde der dingen. Zo werd het vrije woord veroverd, tot het, als vrucht van de burgerlijke revoluties, in grondwetten werd vastgelegd.

In het opkomende kapitalisme vormt de bourgeoisie een talrijke klasse van zelfstandige, onafhankelijke producenten, geheel vrij om hun eigen zaken te drijven, met en naast andere even vrije individuen, die over hun eigen bezit vrij beschikken. Vrije ontwikkeling is hun leus, uitbreiding van kennis en inzicht komt henzelf en de gehele maatschappij ten goede. Hun vijand is het domme bijgeloof, de geestelijke slavernij die de massa's afhankelijk houdt van de oude feodale klassen, grondbezit en geestelijkheid, die nog altijd heel wat macht hebben; hun dienaar is de wetenschap, het vrije onderzoek, waardoor ook nog techniek en industrie voortgestuwd worden. Zulk een klasse kan alleen regeren door een parlement; waarin alle verschillende belangen en inzichten, ieder naar zijn waarde, tot uiting komen en in onderlinge discussie en strijd de richting der politiek bepalen. Daartoe is politieke vrijheid nodig, vrijheid van vereniging, van vergadering, van propaganda; vrijheid van denken, van spreken, van schrijven, van uitgeven.

¹ Johan Huizinga (1872-1945), schreef zeer zintuiglijk in de geest van de Tachtigers, en zeer vaderlands over cultuurgeschiedenis. In de schaduw van morgen : Een diagnose van het geestelijk lijden van onzen tijd, 1935. https://nl.wikipedia.org/wiki/Johan_Huizinga

Natuurlijk is er altijd verschil tussen het abstracte beginsel en de praktijk der uitvoering, dat wil zeggen verschil tussen wat diep en vaag als het algemene blijvende klassenbelang een soort moraal vormt en dat wat het onmiddellijke praktische belang is. Naarmate de arbeidersklasse zich doet horen in scherpe kritiek op het kapitalisme, treedt in de bourgeoisie de neiging op haar de mond te snoeren. Waar in een grondwet drukpersvrijheid en het vrije woord worden vastgesteld, volgt altijd een zinnetje: zover de wet, het openbaar belang, het staatsbelang niet nadere regeling eist. Maar nu zijn het de arbeiders zelf, die door hun strijd erkenning van de burgerlijke rechten afdwingen. Dat kan ten eerste, omdat wat zij kritiseerden, allerlei reactionaire overblijfsels zijn, die in een burgerlijke maatschappij van vrijheid en gelijkheid niet passen (vorsten-, adels- en politiemacht) en waarvoor ze dus sympathie bij de kleinere bourgeoisie vinden. En ten tweede door hun toenemende macht in de maatschappij. Toen Bismarck² door de socialistenwet³ de vrije propaganda verbood, bleek het dat dit verbod niet te handhaven was; de politie werd voortdurend in de luren gelegd en ondanks dat telkens arbeiders in de gevangenis kwamen, breidde zich de propaganda steeds uit. De arbeiders vormde met elkaar het productieapparaat, de levende maatschappij, stonden door hun werk in fabriek en transport aldoor met elkaar in verbinding en het onbenullige geweld van politie en rechtbank kon deze samenhang niet verbreken. Zo dwongen zij de Duitse regering het machteloze verbod op te heffen. En daarmee werd opnieuw aangetoond, dat in een opkomend kapitalisme geestelijke vrijheid, vrijheid van woord en schrift, als middel voor de zich ontwikkelende, woelende en strijdende klassen om zichzelf en haar plaats en belang te vinden, niet gemist kan worden.

III.

Maar de kapitalistische wereld is veranderd. Juist de opkomst van het fascisme met zijn nieuwe denkwijze van onvrijheid, toont dat er in het diepste samenstel van de maatschappij een ommekeer plaatsvond. Van overwegend kleinbedrijf, zo als voor honderd jaar, is nu overwegend grootbedrijf geworden. Het kapitaal is in steeds minder handen opgehoopt. Er mogen miljoenen zijn, die kleine zaakjes hebben of kleine kapitaaltjes bezitten en er rente van trekken; maar zij betekenen niets, zij hebben geen invloed op het productieproces. Dit wordt geheel beheerst door de kleine groepen van groot-kapitalisten, die meester zijn van de banken, van de reuzenondernemingen, van de monopolies. Reeds voor dertig jaren schreef Rathenau⁴, dat driehonderd mannen die elkaar allen kennen, het economisch leven van Europa beheersen. In Frankrijk spreekt men van de 200 families, die baas zijn over het Franse kapitaal, en dus over Frankrijk. Amerika's 60 families zijn meester over allen rijkdom, alle industrie, de gehele pers, en de gehele politiek van dat land. De grote massa van kleine kapitalisten is als heersende klasse vervangen door een kleine groep van monopolie-kapitalisten. Dit moest natuurlijk ook in alle geestelijke verschijnselen grote verandering brengen. Men zegt wel eens, dat fascisme de politieke uitdrukking van het monopoliekapitaal is. Dat is iets te veel gezegd. Deze politieke vorm wordt alleen gebruikt waar ze nodig is. Als de heerschappij van het monopolie-kapitaal geen gevaar loopt, door alle klassen aanvaard wordt en geen massaverzet wekt, is ook geen politieke en geestelijke onderdrukking nodig. In Engeland is de arbeidersklasse geheel van burgerlijke geest doortrokken, even vol van respect voor de regerende adellijken en kapitalisten als de massa van de kleine burgerij. Dat kan omdat de Engelse bourgeoisie nog steeds door haar kolonies en haar over de hele wereld verspreid kapitaalbezit grote bronnen van inkomsten heeft buiten de onmiddellijke uitbuiting van de Engelse arbeiders om. Deze voelen dus mede het belang, Engeland's wereldmacht te behouden; en daarvoor is niet meer dan de traditionele burgerlijke gedachtewereld nodig, een diepliggend nationalisme met sterk persoonlijkheids- en vrijheidsgevoel. In zulk een land heeft het fascisme, ondanks de sympathie van enige invloedrijke lords en financiers, weinig kansen. Waar de wereldmacht nog zo weinig aangetast en de arbeidersklasse zo weinig gevaarlijk is, is het gebruik van de burgerlijke vrijheden en de burgerlijke democratie met zijn schijn van politieke invloed van de massa's een veel beter waarborg voor de kapitalistische heerschappij dan gewelddadige onderdrukking.

Fascisme is veeleer de politieke uitdrukking van het kapitalisme in nood. Het Duitse kapitalisme, door de wereldoorlog lamgeslagen, door aderingen, opgelegde herstelbetalingen bedreigd, die het zouden vernietigen,

² Otto von Bismarck (1815-1898), minister-president van Pruisen, van 1862 tot 1890 hield hij toezicht op de Duitse eenwording. In 1867 werd hij Bondskanselier van de Noord-Duitse Bond. Hij was de ontwerper van het Duitse Keizerrijk in 1871, werd er de eerste rijkskanselier van en domineerde de staatszaken tot hij in 1890 opzij werd gezet door de nieuwe keizer, Wilhelm II van Duitsland. https://nl.wikipedia.org/wiki/Otto_von_Bismarck

³ De socialistenwet (Duits *Sozialistengesetz*, officieel *Gesetz gegen die gemeingefährlichen Bestrebungen der Sozialdemokratie*) was een wet die van 1878 tot 1890 van kracht was in het Duitse Keizerrijk. De wet verbood bijeenkomsten en schriftelijke uitingen van de Sozialistische Arbeiterpartei (SAP), de latere Sozialdemokratische Partei Deutschlands. <https://nl.wikipedia.org/wiki/Socialistenwet>

⁴ Walther Rathenau (1867-1922); Duits industrieel, politicus, publicist en schrijver. In 1922 was hij korte tijd minister van Buitenlandse Zaken, voor hij vermoord werd door aanhangers van extreemrechts. https://nl.wikipedia.org/wiki/Walther_Rathenau

afgesloten van enig aandeel in de exploitatie der andere werelddelen, moest alle krachten verzamelen om zich te weer te stellen. Dit kon niet, door aan de persoonlijke krachten der kapitalisten vrij spel te laten, maar alleen door straffe organisatie, politiek, economisch en ook geestelijk. Alle kapitalistische kracht moet door centrale leiding op een doel gericht worden; daarbij kon natuurlijk verzetsactie van de arbeiders, klassenstrijd binnen het kapitalisme, niet geduld worden. Alle parlementaire strijd van vertegenwoordigers van verschillende belangen is krachtverlies; alle wrijving en tweedracht, die in vrijheid van woord en pers zou te voorschijn komen, vermindert de geslotenheid van optreden naar buiten. Kapitalisme is nu eenmaal heerschappij van uitbuiters over geëxploiteerde; dan spreekt het vanzelf, dat het door een onbestreden dictatuur van het monopolie-kapitaal de grootste kracht kan ontwikkelen tegen de concurrenten. Natuurlijk blijft dit ook waar, wanneer regering hoofden van dienaren en uitvoerders van de kapitaalbelangen tot meesters willen worden. Kapitaal is onpersoonlijk, en weten Göring⁵ en zijn kornuiten zichzelf tot meesters der kapitaal-monopolies te maken, dan blijft dit kapitalistische dictatuur.

Het behoeven dus niet de landen met de hoogste kapitalistische ontwikkeling te zijn, die fascistisch worden. Er moet natuurlijk economische macht van een geconcentreerd groot-kapitaal zijn. (waar dit ontbreekt kan de naam fascisme alleen maar uiterlijke vorm zijn voor een primitief despotisme). Maar alleen daar, waar de hoogste krachtsinspanning nodig is, om zich plaats en aandeel in de beheersing van den wereldrijkdom te verzekeren, daar scheidt het kapitalisme zich die sterke geweldorganisatie. Daartegen zijn de arbeiders voorlopig machteloos. Tegenover hen, tot het vroege kapitalisme behorende denkwijze, staat de staatsorganisatie van het monopolie-kapitaal nu als hogere, meer ontwikkelde vorm. De scherp doorgevoerde hiërarchisch-militaire organisatie en de wrede machtsmiddelen van de nieuwe staatsapparaten voor regeling van en toezicht op de arbeid vernietigen gemakkelijk de oude primitieve organisaties van de arbeiders en breken hun samenhang. Totdat uit de nieuwe zware druk en toenemende ontevredenheid, die geen uitweg heeft om zich op normale wijze te uiten, zo grote spanningen ontstaan, en in de arbeiders met dit nieuwe kapitalisme grotere krachten van tegendruk zover meegegroeid zijn, dat daaruit nieuwe mogelijkheden van strijd opkomen.

Dit alles geldt voor de landen waar het fascisme heerst. Maar voor ons van belang is hier de invloed, die het ook in andere landen uitoefent... In alle landen ligt de geestelijke betekenis van de hoge concentratie van kapitaal daarin, dat zij een stemming kweekt van onverschilligheid voor geestelijke vrijheid. De leidende belangen hechten geen waarde meer aan vrijheid van woord en schrift. En dat sijpelt door naar alles wat van hen afhankelijk is. Er is niet meer een grote heersende klasse, die zelf die vrijheid nodig heeft; de kleine burgerij weet er niets mee te doen, want zij is onder die vrijheid ten onder geraakt; de arbeiders zijn de vijanden; en de intellectuelen, die vroeger een levenstaak vonden als woordvoerder van de opkomende bourgeoisie, kunnen nu veel beter in persoonlijke dienst van de grootkapitalisten treden, en in deze dienst boeken en kranten schrijven. Slechts die intellectuelen, die wat verder van dit onmiddellijke belang staan, wat abstracter ideologisch denken, vasthouden aan oude idealen, of die zich tot woordvoerders van de onderdrukte klassen maken, voelen die ontwikkeling als een bedreiging en vereren de oude geestelijke vrijheden.

Maar, ... is dit laatste wel helemaal waar?

Ook de arbeidersbeweging heeft zich door de ontwikkeling van het kapitalisme mee ontwikkeld. In de grote politieke organisaties en vakbonden, met honderdduizenden leden, geleid door bestuurders, politici, secretarissen; heeft het bureaucratische apparaat steeds meer alle macht aan zich getrokken; de formele democratische rechten van de leden zijn alleen een schijnmacht, en de vrijheid van woord en schrift geldt slechts in beperkte mate. Hun toekomst-programma, dat zij willen verwezenlijken als de macht in hun handen valt, is een staats-socialisme, waarbij de productiemiddelen eigendom van de staat zijn, die deze, als één goed georganiseerd, hoogontwikkeld productie-organisme laat werken; waar de arbeiders loon van de staat krijgen; waar dus de regerende staatsbureaucratie onmiddellijk baas is over productie, arbeidsvoorwaarden en loon. Dit ligt dus in dezelfde richting; als waarheen het monopoliekapitalisme zelf beweegt. Wat in het fascisme als een stille worsteling van grootkapitalisten en regeringspersonen optreedt, de geleidelijke overgang van persoonlijk- naar staatskapitalisme, hopen de sociaaldemocratische partijen door snelle politieke machtsmiddelen te bereiken, nadat een revolutionaire, of niet-revolutionaire volksbeweging hen aan de macht heeft gebracht. In dit laatste geval moet onvermijdelijk de bureaucratische traditie, dus ook de geestelijke vrijheid, schipbreuk lijden op de eisen van de gehoorzaamheid aan de van boven gegeven regels. De tegenstelling tussen fascistische en socialistische intellectuelen zou dan neerkomen op die van twee concurrerende groepen, waarvan de één regeert en de ander zou willen regeren. Er zal natuurlijk wat verschil in regeermethoden zijn, daar de een soort zwaarder belast is met

⁵ Hermann Wilhelm Göring (1893-1946 ter dood veroordeeld, vervolgens zelfmoord); Duits politicus, militair leider en een vooraanstaand lid van de N.S.D.A.P. https://nl.wikipedia.org/wiki/Hermann_G%C3%B6ring

de traditie van democratie en vrijheid uit de vroegere tijden van opkomst. Maar ervaringen als die van Noske⁶ en Ebert⁷ uit 1918 tonen, hoe weinig de ideologische tradities standhouden tegenover nieuwe werkelijkheden.

Duidelijker is dit nog bij de partij, die zich de naam "communistische" aanmatigt, om daarmee de arbeiders als volgelingen te winnen, ten einde ze, zoals zij zegt, uit het kapitalisme te bevrijden. Zij eist de leiding voor zich op, ze eist onvoorwaardelijke gehoorzaamheid van de volgelingen, de arbeiders, zij vervolgt de dragers van afwijkende meningen als "vijanden van het proletariaat". Zij neemt het staatskapitalisme van Rusland, waar door de regerende bureaucratie volgens fascistische methoden alle geestelijke vrijheid uitgeroeid wordt, als voorbeeld ter navolging. Het Moskouse bolsjewisme en het Duitse fascisme, al komen ze uit verschillende oorsprong voort, worden steeds meer gelijksoortige tegenstanders, beide de arbeiders staatskapitalistisch uitbuitend en onderdrukkend. Hun westelijke afdelingen, de nationaalsocialistische groepen en de Communistische Partij zijn gelijksoortige concurrenten, beide gretig om de macht te winnen, en de arbeiders onder hun heerschappij te brengen. Beide volgens hun openlijk uitgesproken beginselen, uitgesproken vijanden van het vrije woord, de vrije pers, de vrije discussie van meningen.

Zo leidt het moderne kapitalisme ten opzichte van de geestelijke vrijheid tot gevoelens en opvattingen, geheel het tegendeel van die, waarmee het kapitalisme in vorige eeuwen als revolutionaire factor optrad.

Hoe zou het zijn, als de arbeidersklasse als revolutionaire kracht gaat optreden?

IV.

Communisme betekent, dat de arbeidersklasse zelf meester is over de productie-middelen (de werktuigen de machines, de grond) en ze gebruikt in het arbeidsproces of alle levensbenodigdheden voort te brengen. Niet in naam, niet zo dat regeringen of besturen of directies verantwoordelijk zijn en leiden en beschikken (natuurlijk ten dienste en in naam van de arbeiders), maar zo dat de arbeiders zelf verantwoordelijk zijn, zelf als massa voor de zaak staan om met eigen kracht en naar eigen inzicht het maatschappelijk leven op te bouwen. De verovering van het communisme is het in beslag nemen van de productiemiddelen, tegen de kapitalistische macht, die dit tot nog toe verhindert. Daarom is deze verovering alleen mogelijk als revolutie, als vernietiging van deze macht van de bourgeoisie. Zulk een revolutie is niet mogelijk door een organisatie, een groep of partij, die als leiding optreden wil. Ten eerste al niet, omdat zulk een groep, al maakt ze nog zo veel vertoon, veel te zwak is om de geweldige macht van het kapitaal te overwinnen; dat kan alleen de gehele arbeidersklasse als zo haar krachten tot het uiterste inspant. En bovendien, omdat wie de leiding in de strijd hebben, ook de meesters na de strijd zullen zijn – tenzij een nieuwe strijd tegen de nieuwe meesters uitbreekt. Wij zagen aan ook reeds, dat socialistische en communistische partijen als doel van hun strijd een maatschappij-orde voorzien, waarin de arbeiders staatskapitalistisch uitgebuit en onderdrukt zullen worden.

Willen de arbeiders zelf meester over de productiemiddelen worden, dan zullen ze die zelf, met inspanning van al hun kracht moeten veroveren; met minder komen zij niet toe, en zolang ze geloven het aan anderen te kunnen overlaten, blijven ze de oude knechten. En het helpt niet, of ze zeggen dat ze allemaal zullen meedoen en hun leiders volgen; ze moeten het *zélf* helemaal doen, ook het uitdenken, overwegen, besluiten, het "leiden" en dat is juist het voornaamste en het moeilijkste. Zoals communisme zelfbeschikking van de arbeiders in het productieve werk is, zo is revolutionaire strijd voor het communisme zelfbeschikking van de arbeiders in hun klassenstrijd. Zelfbeschikking betekent zelf over al het handelen besluiten, zelf overwegen, wat in elke toestand moet gedaan worden, zelf weten, zelf denken. Op deze wijze uitgedrukt klinkt het zo vanzelf sprekend, dat het haast een woord zonder inhoud wordt. En toch ligt daarin de grootste revolutie van de mensheid, het opkomen van onderdrukten, uitgebuiten, stoffelijk en geestelijk van heersende minderheden afhankelijke slavenmassa's tot vrije mensen, die zelf volkomen meester zijn over hun leven. De contrarevolutionaire macht van het kapitaal bestaat daarin, dat zij de zelfbeschikking van de arbeiders verhindert. Traditie, opvoeding, propaganda houden de arbeiders in de oude heer- en knecht-denkwijze bevangen; de staatsmacht handhaaft de burgerlijke orde en belet ieder begin van zelfstandig revolutionair optreden; de oude "arbeidersbeweging" treedt als voogd en leider op, om elke beweging binnen de kapitalistische perken te houden. De opbouw van het communisme is slechts mogelijk als de bestrijding

⁶ Gustav Noske (1868-1946) was een Duits sociaaldemocratisch politicus en journalist. Met de hulp van een vrijkorps en legereenheden wist Noske op bloedige wijze de spartakistische (communistische) opstand in Berlijn neer te slaan. In zijn eigen woorden: "Voor lavenen was geen plaats meer. Iemand moet de bloedhond zijn". https://nl.wikipedia.org/wiki/Gustav_Noske

⁷ Friedrich Ebert (1871-1925) was een Duits sociaaldemocratisch politicus; van 1919 tot zijn dood eerste president van Duitsland; stemde in 1914 voor de oorlogskredieten, voor behoud van de monarchie en onderdrukte arbeidersopstanden samen met generaal Wilhelm Groener. https://nl.wikipedia.org/wiki/Friedrich_Ebert

en vernietiging van deze machten. Daartoe zijn voorwaarden nodig, die zelf eerst in en door de strijd ontstaan. De ontwikkeling van de revolutie is de groei van de bekwaamheid van de arbeiders, om zelf als klasse op te treden.

Op elk moment van de strijd moeten de arbeiders beslissingen nemen. Niet over onverschillige dingen, waarbij men formeel stemt over wat anderen al uitgezocht hebben. Maar beslissingen over levenskwesaties, waarvan overwinning of ondergang afhangt, waar ze met felle wil, met geestdriftige hartstocht achter staan. Om te beslissen moet men eerst weten, moet men overwegen, discussiëren. Overweging en discussie voor de arbeidersmassa's is openbare discussie, openbare strijd van de meningen. De besluiten worden genomen in de natuurlijke groepen, die gemeenschappelijk moeten handelen, de fabrieks-personelen, de gedelegeerden-vergaderingen. Maar de inzichten, de standpunten, de argumenten komen uit de openbare uiteenzettingen en discussies. Om de besluiten met de breedste en volledigste kennis van zaken te kunnen nemen, is vrije uiting van elke opvatting en elk inzicht nodig. De grootst denkbare vrijheid van woord en geschrift, van propaganda, van vereniging van discussie is een levensvoorwaarde voor de bevrijdingsstrijd van de arbeidersklasse. Vele arbeiders, opgegroeid in de overgeleverde partijopvattingen, zullen menen, dat dit toch maar met grote beperking mag gelden. Want wanneer na een eerste overwinning van de arbeiders de bourgeoisie, de contrarevolutionairen van deze persvrijheid gebruik maken om leugenberichten uit te strooien, ontmoediging en verwarring te brengen, dan wordt daarmee de revolutie weer in gevaar gebracht. Welke strijdende klasse zal zo dwaas zijn haar vijanden wapens in de hand te geven? Daartegenover de wedervraag: wie zijn de contrarevolutionairen, waaraan kent men de vijanden der arbeidersklasse? Iedere partij, elke groep proclameert zichzelf tot de ware vrienden van het proletariaat en verklaart de andere partijen tot vijanden, of in elk geval misleiders. Wij beleven nog dagelijks hoe Rusland en de C.P. ieder die de staatskapitalistisch onderdrukking kritiseert, een contrarevolutionair en een vijand van het internationale revolutionaire proletariaat noemen.

Natuurlijk zal na een overwinning van de arbeiders de bourgeoisie het spel niet verloren geven, en ook door middel van propaganda, van woord en pers haar macht terug trachten te winnen. Geloof men, dat deze geschriften het opschrift zullen dragen: "Voor het kapitalisme, tegen de arbeiders"? Alles, wat voor behoud van uitbuiting en van klassenonderdrukking is, zal zich dan camoufleren als vrienden van de arbeiders als revolutionair, als nog revolutionairder dan de arbeiders zelf. Dat kan ook gemakkelijk, daar juist de invloedrijkste partijen, die massa's arbeiders achter zich hebben, een politiek programma hebben, dat, als het verwezenlijkt zou worden, voor de arbeiders nieuwe loondienst en onderworpenheid betekent. De geestelijke zelfbevrijding van de arbeiders kan alleen daarin bestaan, dat ze zelf hun weg zoeken in deze veelheid van inwerkingen, en dat ze leren, om niet als onmondige kinderen enkel het geestelijk voedsel op te lepelen dat leidende instanties voor hen toelaten en dat gelovig aanvaarden, maar zich een eigen oordeel vormen uit kennisname van alle soort opvattingen, getoetst aan hun eigen gezond verstand en hun onmiddellijk gevoel voor hun eigen levensbelangen.

Daarin zal juist een belangrijk deel van hun strijd bestaan. Na elke revolutie - een ineensstorting van regeringsmacht door een zegevierende massabeweging, of een politieke catastrofe - treedt onmiddellijk het probleem van de organisatie van de maatschappij en van haar verdere ontwikkeling op. De arbeiders staan, als de macht in hun handen valt, voor de moeilijkst vraagstukken, waarvan de oplossing nergens in een boekje staat; slechts door de grootste inspanning en volharding zullen ze hun weg kunnen vinden; en over elk vraagstuk zijn de meningen verdeeld. Dan zal het gebeuren, dat bekwame, invloedrijke personen, die in de akties vooraan stonden en klaar hun weg vooruit ziend, de massa's sneller mee willen slepen en over aarzelingen heenbrengen, door hun denkbeelden met groter kracht te propageren en de tegengestelde te onderdrukken als contrarevolutionair: Want is niet alle dwarsdrijverij, die de eenheid van denken en willen van de arbeidersklasse bedreigt, een gevaar voor de revolutie, dus contrarevolutionair? Daarmee is dan de eerste stap gedaan op een weg die naar partijheerschappij over de arbeidersklasse leidt.

Praktisch-economisch gaat het over de vraag of de arbeiders zelf meester over de productie zullen zijn, deze zelf voortdurend beheersen en in de hand houdend, of wel dat een leiders-bureaucratie; die als nieuwe regering uit hen opgroeit, meester over de productie zal zijn. In het eerste geval moeten de arbeiders steeds zelf denken en beslissen, zich zelf een oordeel vormen door middel van vrije, openlijke propaganda en discussie; in het tweede geval kan de leiding niet toelaten, dat door afbrekende kritiek en vijandige propaganda ontevredenheid en oppositie gewekt wordt. Zo vindt de tegenstelling tussen klassendictatuur en partijdictatuur haar geestelijke uitdrukking in de tegenstelling tussen vrijheid en onvrijheid in woord, schrift, pers en propaganda. Aan dit kenmerk zal onmiddellijk te herkennen zijn, wie voor de zelfbeschikking *van* de arbeidersklasse, wie voor de partijheerschappij *over* de arbeidersklasse is. De pogingen, die onmiddellijk na elke revolutie beginnen, om de opstandige en zegevierende massa's tot orde, dat wil zeggen weer tot gehoorzaamheid te brengen, zullen zich het onopvallendst en daarom mogelijk het eerst vertonen in het beperken van "misbruiken van het vrije woord", in het onderdrukken van kritiek. De strijd voor vrijheid van woord en schrift is een onderdeel van de strijd voor

algehele zelfbeschikking en vrijheid van de arbeidersklasse, en wordt daarom in op- en neergang eerst mettertijd tezamen met deze verzekerd.

V.

Geestelijke vrijheid is dus onverbrekkelijk met communisme verbonden. Omdat communisme de volkomen maatschappelijke, materiële vrijheid is. Wat de burgerlijke wereld en haar intellectuelen daarover elkaar napraten dat geestelijke vrijheid in tegenstelling tot communisme staat, is volkomen onjuist. Dat komt, doordat zij, in opzettelijke onwetendheid, het fascisme van Moskou voor communisme houden, en steeds met de naam communisme betitelen. Niets drijft hen om dit misverstand te overwinnen; want het geeft hun de voldoening van uit de hoogte van een bevoorrechte positie het communisme te kunnen smaden. En zij kunnen het misverstand niet overwinnen, omdat het werkelijke communisme, de vrijheid van de arbeiders, die zelf als meesters over de productie hun eigen leven regelen en beheersen, geheel buiten hun voorstellingsvermogen valt. Zoals de kapitalist zich de wereld nooit anders dan uit heersen en knechten bestaande kan voorstellen, zo denkt de intellectueel zich de mensheid altijd te bestaan uit knappe koppen en dommen, de laatsten de massa en de eersten ervoor bestemd om deze massa te leiden.

Voor de intellectuelen is er dus op het punt van geestelijke vrijheid alle rede tot pessimisme. De oude gedachtewereld, waarin zij leefden, verliest zijn grondslag; de toenemende geestelijke onvrijheid behoort bij de moderne ontwikkeling van het grootkapitaal, dus is onafwendbaar; en de komende vrijheid van het communisme ligt zover van hen af, dat zij er niets van zien. De geestelijke vrijheid zal alleen opkomen en werken als kracht in de strijd van de arbeiders zelf.

In het laatste gedeelte van voorgaand artikel wordt het vraagstuk van de geestelijke vrijheid of onvrijheid behandeld in verband met de strijd van de arbeidersklasse. Het wordt hier echter in zijn algemeenheid gesteld; op de klassen-inhoud en dus op de begrenzing van het begrip "vrijheid" wordt niet verder ingegaan. Het schijnt ons daarom gewenst nog een aanvulling over dit onderwerp te laten volgen.

De strijd van de arbeidersklasse voor het communisme betekent de verovering van de heerschappij over de productiekrachten door het proletariaat. In deze strijd zullen de arbeiders tegenstand moeten bieden aan alle kapitalistische strevingen en stromingen, die hen het bewind over de productiemiddelen trachten te ontroven.

Langs allerlei wegen, door sluw bedrog, door openlijk geweld, zal de bourgeoisie trachten de heerschappij over de productiemiddelen terug te winnen, terwijl uit de kringen van intellectuelen, ambtenaren, partijen vakbewegingsfunctionarissen, nieuwe groeperingen naar voren komen, gereed om de erfenis van de oude burgerlijke klasse over te nemen.

Zo zal de strijd voor de heerschappij van de arbeiders in een communistische maatschappij tegelijk de vorm aannemen van een strijd tegen al dergelijke kapitalistische en staatskapitalistische stromingen. Hardnekkig zullen de arbeiders ervoor moeten zorgen alle functies zelf ter hand te nemen, en niets over te laten aan zelfstandige machtsorganen. Zij zullen geen plaats moeten laten voor de acties van nieuwe Ebert's, nieuwe Lenin's, nieuwe Caballero's, Maar alle streven om staatsorganen op te richten, die een deel van de taak van de arbeidersraden overnemen, met alle middelen moeten onderdrukken. Zo zal zich een proletarische dictatuur vormen, die zich keert tegen alles, wat de zelfstandige macht van de directe organen van de arbeiders beknot.

Natuurlijk vindt deze onderdrukking van staatskapitalistische strevingen niet slechts op materieel, maar ook op geestelijk terrein plaats. De nieuwe heersers over de arbeidersklasse bereiden hun weg voor door middel van de propaganda, waarin zij de arbeiders toespreken over de noodzakelijk eenheid, tegenover de verdeeldheid en verwarring die heerst tussen de verschillende meningen en opvattingen die in de arbeidersraden naar voren komen. Zij zullen wijzen op de noodzakelijkheid van een straffe organisatie, die de revolutie moet verdedigen tegen de aanvallen van de oude bourgeoisie; zij zullen wijzen op de noodzaak om de gang van de productie zo snel mogelijk in geordende banen te leiden. Op al deze wijzen zullen zij trachten de sympathie van een groot deel der arbeidersklasse te winnen, zullen zij dit deel om zich heen verzamelen en het tot een macht organiseren, om dan, in een bloedige slag af te rekenen met alles wat van de zelfstandige arbeidersmacht was overgebleven.

Geleerd door de vroegere ervaringen zullen de arbeiders tegen het streven van deze groepen op moeten treden. Zolang de revolutionaire krachten in het proletariaat nog zwak zijn, zo lang een groot gedeelte van de arbeidersklasse nog in staatskapitalistische opvattingen is gevangen, zolang is er vrijwel geen andere mogelijkheid van actie hiertegen dan door de propaganda, die het streven van deze groepen ontmaskert, en de acties van stakingen en gewapende strijd, waarbij een beroep wordt gedaan op de solidariteit van de gehele arbeidersklasse. Zodra echter het revolutionaire bewustzijn veld wint en door grote gedeelten van de arbeidersklasse wordt gedragen, zou deze activiteit een andere grondslag krijgen. De actie van de staatskapitalistische groepen zal niet verslappen, omdat zij wordt gedragen door materiële belangen, maar het verweer van de arbeiders er tegen zal

nieuwe vormen aannemen. In de arbeidersraden zullen besluiten worden genomen, die alle streven om de zelfstandige macht van deze organen te verminderen als contrarevolutionair bestempelen; het gevolg zal zijn, dat de staatskapitalistische groepen niet langer worden bestreden als gelijkwaardige tegenstanders, maar dat zij als tegenstanders van de revolutie zullen worden onderdrukt. Waar zij zich organiseren zullen zij worden ontbonden, de deelnemers onschadelijk gemaakt, de propaganda onderdrukt. Zo zullen de arbeiders moeten beletten dat zij zich kunnen formeren tot organisaties die aan de arbeidersraden de leiding over het economisch leven betwisten of die gewapende acties tegen de proletarische klassenheerschappij voorbereiden.

De geestelijke vrijheid van het communisme kan dus niet betekenen, dat de strijd tussen arbeidersheerschappij en staatskapitalistisch streven wordt gemaakt tot een vrij duel van opvattingen, het materieel geweld zal in deze strijd een belangrijke rol spelen, en de zwakste ook geestelijk onderdrukken. Want evengoed als een zegevierend staatskapitalisme alle meningsuitingen van revolutionair streven vernietigt, zal een zegevierende arbeidersklasse de meningsuitingen van de Ebert's en Scheidemann's onmogelijk maken. Ook de proletarische dictatuur kent zijn geestelijke onvrijheid.

Het wezenlijk onderscheid tussen de onderdrukking van meningsuitingen door de arbeidersklasse of door een staatskapitalisme, dat het ene tot vrijheid en het andere tot onderdrukking stempelt, schuilt echter daarin, dat in het éne geval de arbeidersklasse in zijn geheel en zelfstandig zijn maatregelen neemt om een gemeenschappelijke vijand te bestrijden, terwijl in het ándere geval een heersende minderheid het opkomen van verzet uit de lagen der onderdrukten tracht te verhinderen. Het is hetzelfde onderscheid als bij de beheersing der productiemiddelen, die in het ene geval aan de arbeidersklasse toevalt, waarbij alle vijanden van het communisme automatisch worden uitgesloten, en die in het andere geval in handen komt van de heersende en uitbuitende minderheid. Ook het propaganda-apparaat is een productiekracht, die door de arbeidersklasse moet worden veroverd en beheerd, en die moet worden beschermd tegen alle pogingen van staatskapitalistische zijde hem aan zich ondergeschikt te maken.

De praktijk van de revoluties heeft geleerd, dat de arbeidersklasse zelden als zelfstandige eenheid optreedt, maar dat haar actie vaak uiteenvalt, dat een deel consequent op de verwezenlijking van de revolutionaire doeleinden aanstuurt, met alle middelen tracht de macht in de maatschappij te veroveren en te behouden, terwijl een ander gedeelte, nog bevangen in burgerlijke gedachtegang, zich voor de wagen van het reformisme en de contrarevolutie laat spannen. De strijd tussen arbeidersmacht en staatskapitalisme vindt dus niet alleen plaats als een strijd tussen verschillende klassen, maar ook als een strijd tussen de verschillende delen van eenzelfde klasse.

En ook deze strijd zal gevoerd worden met alle middelen. Evengoed als stakers "werkwillige" arbeiders, eerst met overreding, maar dan met geweld het onderkruipen trachten te beletten – ook als de "werkwilligen" menen het belang van de klasse te dienen, omdat ze het parool van hun vakorganisatie opvolgen – evengoed zullen in revolutionaire tijden die delen van de arbeidersklasse, die de zelfstandige macht van de arbeidersraden willen handhaven, met alle middelen optreden tegen de handlangers van het staatskapitalisme, ook als deze handlangers arbeiders zijn, die menen het belang van hun klasse te dienen. De vrije discussie, de vrije meningsuiting beslist over de te nemen maatregelen, maar zij sluit het materiële geweld niet uit.

Want zoals het monopolie-kapitalisme zijn leger rekruteert uit arbeiders, die het zoveel mogelijk ook ideologisch aan zich tracht te binden, zo zal ook de staatskapitalistische contra-revolutie uit de meest achterlijke gedeelten van de arbeidersklasse een leger formerend, dat hij met alle ideologische en materiële middelen aan zich bindt. Zal de strijd van het revolutionair deel van het proletariaat hiervoor halt houden? Men kan er zeker van zijn dat deze strijd zal worden uitgevochten en dat het resultaat over het lot van de revolutie zal beslissen!

Zo zal de proletarische dictatuur wel degelijk zijn geestelijke en materiële onderdrukking kennen, onderdrukking ook van de meningsuitingen van proletariërs. Ook hier zal de zwakste groep worden onderdrukt, hetzij de revolutionaire, hetzij de contra-revolutionaire, want deze twee zijn onverzoenlijk en kunnen niet naast elkaar bestaan. De vrije meningsuiting kan zich slechts binnen de revolutionaire groep uitstreken, waar verschillende meningen ongehinderd naast elkaar kunnen worden geplaatst, en de overwinning wordt weggedragen door die opvatting, die het best aan de behoeften van de situatie is aangepast. Tussen de revolutionaire en de contrarevolutionaire dankbeelden kan geen vrede bestaan.

De vraag doet zich weer voor: wie beslist wat revolutionair, wat contrarevolutionair is? Het antwoord luidt: dat doen de revolutionaire arbeiders! Revolutionair zijn betekent: streven naar de heerschappij van de arbeidersklasse door middel van zijn raden; hieruit volgt, dat de besluiten slechts dan revolutionair karakter dragen, wanneer zij door de arbeidersraden worden genomen en de handhaving en de organisatie van hun macht ten doel hebben. De tegenstelling tussen revolutionair en contrarevolutionair is dus geen tegenstelling tussen partijformaties, het is een tegenstelling tussen radenmacht en partijmacht, een tegenstelling tussen klassendictatuur en partijdictatuur.

Daarom ook is de onderdrukking van het contrarevolutionaire streven van delen van de arbeidersklasse niet gelijk te stellen met het onderdrukken van vrije meningsuiting door een partijorgaan. Hier staan tegenover elkaar aan de ene kant: een deel van de arbeidersklasse, georganiseerd in zijn raden en bedrijfsorganisaties, met de vaste wil deze organen en hun functies tegen alles en iedereen te verdedigen, aan de andere kant: arbeiders die optrekken onder leiding van het een of andere partijapparaat, strevende naar een staatskapitalistische dictatuur. Het is de strijd van de revolutionaire arbeidersmassa tegen het kapitalistische leger, dat ook, als ieder leger, uit proletariërs is samengesteld. De onderdrukking van het staatskapitalistische streven van dit gedeelte van de arbeidersklasse betekent dus geen beperking van de vrijheid in revolutionaire zin; het betekent juist de verdediging van de onbeperkte geestelijke en materiële vrijheid van de gehele arbeidersklasse, doordat het communisme stelt tegenover het kapitalisme.

De geestelijke vrijheid van de proletarische revolutie is dus niet iets absoluuts, het is niet een volkomen vrijheid, die alles en allen aan het woord laat. Zij is beperkt, zoals ook de geestelijke vrijheid van het liberale kapitalisme beperkt is; even als deze heeft zij een klasseninhoud. In het liberale kapitalisme wordt de geestesvrijheid beperkt en begrensd door de levensnoodzakelijkheden van het kapitalisme zelf. Waar de arbeiders in felle strijd komen tegen het kapitaal, en dit in gevaar brengen, wordt hun actie met alle middelen onderdrukt. De staat van oorlog, de staat van beleg zijn de wettelijke grondslagen, waarop de bourgeoisie zich beroept om de burgerlijke vrijheden buiten werking te stellen. Het levensbelang van het kapitalistische stelsel geeft de grens aan van de burgerlijke vrijheden, en het is de staat, als zaakwaarnemer van het kapitaal, die beslist waar deze grens ligt.

Ook de geestelijke vrijheid van de proletarische revolutie is begrensd, en wel door de levensbelangen van deze revolutie zelf. En hier is het de drager van de revolutie zelf, de klasse, georganiseerd in zijn raden, die de grens van deze vrijheid bepaalt. De grens van de revolutionaire vrijheid valt samen met de grens van de revolutie, en deze grens ligt daar, waar de activiteit van de organen van de zelfstandige arbeidersmacht ophoudt. Daarom kan de geestelijke vrijheid zich niet uitstrekken tot die delen van het proletariaat, die, bevangen in burgerlijke tradities, kapitalistische of staatskapitalistische stromingen volgen en de radenmacht bestrijden of ondermijnen; waar deze zichzelf buiten en tegenover de revolutionaire strijd plaatsen, plaatsen zij zich buiten en tegenover de revolutionaire vrijheid.

De geestelijke vrijheid heeft, zolang er klassen bestonden, een klassen karakter gehad, en zij zal dit slechts verliezen als de klassen zelf verdwijnen. Tot daar aan toe kan haar karakter slechts wisselen doordat de klassen, die haar hun stempel opdrukken, wisselen. Met het verdwijnen van de klassen in de communistische maatschappij verdwijnt tevens het klassen karakter der vrijheid, wordt zij van klassenvrijheid tot algemene vrijheid; en ten slotte zal men zelfs het woord "vrijheid" vergeten, omdat het tegendeel hiervan, de onderdrukking, tot een vergeten historie behoort!

Herstel van het kapitalisme in Duitsland

De nieuwe binnenlandse markt

Het financiële bankroet van de Duitse bezittende klasse (zie "Radencommunisme", nr. 10) bracht in maart 1933 Hitler aan het bewind. Wel had de N.S.D.A.P. het toppunt van zijn ontwikkeling bij de verkiezingen reeds achter de rug, maar zij was de enige partij, die een onverbiddelijke propaganda voor de nieuwe Duitse bewapening voerde, de enige partij, die Duitsland als militaire wereldmacht tegenover de buitenlandse schuldeisers wilde stellen. Bovendien moest voor de grote Duitse industrie-complexen een nieuw afzetgebied gevonden worden, om de kapitalen weer met winst te doen werken. De buitenlandse markten waren door contingenteringen en zware tolmuren voor de Duitse industrieproducten volkomen onvoldoende. Het nieuwe afzetgebied kon daarom *bijna alleen in het binnenland liggen*, zodat de bewapening de aangewezen weg was, het Duitse grootkapitaal ving zo twee vliegen in één klap: de winsten zouden weer beginnen te vloeien door de nieuwe binnenlandse markt en tegelijk vormde men een wapen tegen de executeurs van de failliete inboedel. De bewapening is echter een functie van de staat en deze moest dus de hele Duitse bevolking onder druk zetten, om de benodigde miljarden uit alle klassen van de bevolking te persen, waarmee hij dan de bestellingen bij de groot-industriëlen kon voldoen. Feitelijk was dus het gehele Duitse volk schatplichtig gemaakt aan de staalkoningen, kolenbaronnen en chemiemagnaten. De hele Duitse bevolking werd voor de winstkar van deze machtigen gespannen.

De staat werd dus de grote klant van de Duitse industrie. De uitgaven voor de bewapening bedroegen:

Jaar	Bedrag (in miljoenen)	Percentage van het nationale inkomen
1932	1.000	2
1933	3.000	6
1934	5.500	11
1935	10.000	8
1936	12.500	20
1937	15.000	22

Het is geen wonder, dat het bedrijfsleven zich krachtig ging ontwikkelen, toen ieder jaar zulke enorme bestellingen werden gedaan. De productie van kapitaalgoederen (1938) steeg dan ook ver boven de tijd van voor de crisis. Vergeleken bij 1928 [1928=100] was deze productie als volgt:

IJzer en staal	151
Andere metalen	144
Machinebouw	147
Bouwbedrijf	121
Motorrijtuigen	182
Chemische producten	127
Papier	121
Kali	131
Steenkool	123
Gas	117
Elektriciteit	206

Dat wil natuurlijk niet zeggen, dat de hele Duitse industrie alleen van de Duitse directe staatsbestellingen leeft.

Van de totale uitgaven voor bewapening wordt ongeveer een derde aan industriële bestellingen uitgegeven, terwijl de rest door het militaire apparaat wordt verbruikt. Daardoor leeft een goed deel van de verbruiksindustrieën langs een omweg ook van de staat door de uitbetaalde salarissen van de militaire beambten. Alleen het bouwbedrijf had in 1938 bijna uitsluitend de staat tot klant. Van alle uitgevoerde bouwwerken waren staatsinstellingen voor militaire en civiele doeleinden:

Jaar	Percentage in opdracht van de staat
1928	31
1929	30
1932	41
1937	73
1938	bijna HONDERD%

Het is de bezittende klasse niet slecht gegaan bij deze staatsbestellingen. Wel wordt er door de staat een zware winstbelasting geheven, maar ondanks dat blijft er nog genoeg over. De heffingen op de winsten bedroegen in 1935, 1936, 1938 en 1939 respectievelijk 20%, 30%, 35% en 40%. Terwijl de opbrengst van de winstbelasting in 1928 de som van 608 miljoen bedroeg, was deze in 1937 tot 1.553 miljoen gestegen. Het gemiddelde dividend steeg van 2½% in 1932 tot 6% in 1938.

De waarde van de aandelen steeg in die tijd van 5.000 miljoen op 11.000 miljoen, terwijl de onverdeelde winsten van 175 miljoen in 1933, twaalf maal zo groot werden, namelijk 2.200 miljoen in 1937.

Het financiële wonder

Zowel in de kranten van de bezittende klasse als in de pers van de arbeidersorganisaties komt duidelijk tot uitdrukking dat men een dergelijke opbloei niet had verwacht.

Telkens opnieuw voorspelde men de ineenstorting van deze bewapenings-conjunctuur door een inflatie, omdat de benodigde miljarden uit alle hoeken en gaten van het economische leven gehaald moesten worden.

Maar tot nu toe bleef deze financiële ineenstorting uit en zo sprak men dus van het "financiële wonder", dat Duitsland te zien gaf.

Maar wonderen gebeuren tegenwoordig niet meer. Winsten en belastingen kunnen alleen maar vloeien uit de bron van *onbetaalde arbeid van de loonarbeiders*, of uit de meerarbeid van de koloniale volken.

Iedereen weet, dat de arbeiders in de fabrieken en de boeren op het land veel meer voortbrengen dan zij zelf verbruiken.

Zij krijgen slechts een deel van de totale productie. Dit deel wordt bepaald door hun loon. Maar om het financiële wonder te begrijpen, moet men niet in loon denken, maar in arbeid. Het deel van het maatschappelijk product dat de arbeiders door hun loon uit de maatschappij trekken, heeft natuurlijk arbeid vereist om deze goederen en diensten voort te brengen. Hij verrijkt met zijn arbeid dus de goederenrijkdom van de maatschappij. Maar wat hijzelf daaruit terugtrekt met zijn loon omvat in de tegenwoordige tijd waarschijnlijk niet meer dan vijftien uur arbeid per week: In de fabriek en op het land werkt hij echter wel 50 uur. Iedere loonarbeider geeft zodoende per week 35 uur meer arbeid dan hij zelf verbruikt. Hij krijgt slechts 15 uur betaald, terwijl 35 uur onbetaalde arbeid wordt verricht. De hele kapitalistische wijsheid, zij het de liberale of de fascistische, berust daarop, het betaalde deel van de arbeidsdag zo ver mogelijk omlaag te drukken, opdat het onbetaalde deel van de arbeidsdag zo groot mogelijk kan zijn.

Bekijken wij nu de koortsachtige bedrijvigheid in Duitsland van 1932 tot 1937, dan zien we, dat de werkloosheid werd geliquideerd. Het aantal loonarbeiders nam geweldig toe en steeg in die tijd met 51,1%. De uitbetaalde lonen stegen in die tijd met bijna hetzelfde bedrag, namelijk met 50,7%.

Hieruit valt dus af te leiden, dat de nationaalsocialistische regering geen loonsverlagingen heeft doorgevoerd; maar ze zijn ook niet verhoogd en moeten dus op het peil van het diepste crisisjaar, 1932, liggen. Schijnbaar ligt het betaalde deel van de arbeidsdag op dezelfde hoogte als in 1932.

Maar dit is het "nominale" loon. Hiervan gaat 20%, soms tot 30% af voor allerlei belastingen en heffingen ten bate van de staatsuitgaven. En iedereen weet ook, dat dit bedrag onder nationaalsocialistisch bewind is gestegen. In werkelijkheid ontvangen de loonarbeiders dus minder dan in 1932. Ze kunnen minder kopen, dus minder arbeid uit de maatschappij terug trekken, wat niets anders betekent, dan een verlaging van het betaalde deel van de arbeidsdag. Bedenkt men daarbij dat de crisisprijzen van 1932 zich aanzienlijk hebben hersteld, dan moet men ook langs deze weg een verkorting van het betaalde deel van de arbeidsdag vaststellen.

Dit is echter lang niet het voornaamste. Men krijgt pas een goed inzicht in het "financiële wonder", als men ziet, wat er met de werktijd is gebeurd. In 1932 was de normale werkweek 45 uur, maar tegenwoordig is deze gemiddeld 55 uur, dat is een toename van ruim 22%. Maar we hebben gezien, dat de arbeider met zijn loon nu nog minder uit de maatschappij wegtrekt dan in 1932. Waaruit volgt, dat de werktijd-verlenging allemaal *onbetaalde arbeid* is. Kijken we niet alleen naar een vermeerdering van de wekelijkse werktijd, maar rekenen we de toename van het onbetaalde deel van de arbeidsdag, dan komen we op een stijging van de onbetaalde arbeid van 40% per man (zie: opmerking).

Het financiële wonder verbleekt echter nog veel meer, als we niet de stijging van de onbetaalde arbeid *per arbeider* in het oog vatten, maar als we letten op de totale hoeveelheid onbetaalde arbeid van de Duitse arbeidersklasse. Van 1932 tot 1937 werd de werkloosheid geliquideerd, dat wil zeggen, meer dan zes miljoen man begonnen weer hun onbetaalde arbeid te leveren. Rekent men hierbij, dat in 1932 vele bedrijven slechts drie of vier dagen per week werkten, terwijl in 1937 alle bedrijven vól bezet waren, dan ziet men, welk een ontzaglijk zwellende stroom van onbetaalde arbeid begon te vloeien, om de bewapening te financieren, en de ondernemers hun winsten weer te doen opstrijken.

En vooral als men daarbij bedenkt, dat *iedere man 40% meer onbetaalde arbeid* gaf dan in 1932. Als men de dingen bekijkt vanuit het gezichtspunt van de onbetaalde arbeid, dan is de aardigheid van het "financiële wonder" er helemaal af!

En nog hebben we de stijging van de onbetaalde arbeid veel te laag berekend! Want we hebben de stijging van de productie per arbeider niet in rekening gebracht. Van 1890 tot 1913 steeg de productie per arbeider gemiddeld met

1,3% per jaar, van 1925 tot 1935 gemiddeld met 3,5% en tegenwoordig is het 4,5% per jaar. Dat betekent, dat het betaalde deel van de arbeidsdag daalt, ook al zou de arbeider met z'n loon dezelfde hoeveelheid goederen uit de maatschappij trekken. Maar ook zonder de stijging van de productiviteit in de stijging van het onbetaalde deel van de arbeidsdag te betrekken, is het wel duidelijk, hoe de miljarden voor de staatsuitgaven ontstonden.

Het nieuwe Duitsland

De nieuwe ontplooiing van het Duitse bedrijfsleven op de grondslag van het enorm aanzwellend reservoir van onbetaalde arbeid voltrek zich met zulk een kracht, dat het doet denken aan de periode van de oorspronkelijke accumulatie bij het begin van het kapitalisme. Een net van nieuwe autowegen en kanalen doorsnijdt het land. De machines in de fabrieken kraken en kreunen dag en nacht, de treinen gieren ononderbroken langs de rails, de vrachtauto's jagen met hun last van grondstoffen en afgewerkte producten naar alle hoeken van het arbeidsslagveld. Het Duitsland van steenkool en ijzer is veranderd in het Duitsland van de chemie. Nieuwe fabrieken, hele nieuwe industrieën zijn verrezen. Vroeger agrarische gebieden zijn in de industrialisatie meegetrokken en tienduizenden boeren, die op het land geen bestaansmogelijkheid meer konden vinden, zegden de akker vaarwel, om als industriearbeider een onderkomen te zoeken. De zwaartelijn van de industriegordel, die vroeger van Oost naar West liep, maakte een kwart slag om, en noemt nu de richting Noord-Zuid. Honderdduizenden moesten hun geboorteplaats verlaten, om de nieuwe industriedistricten te bevolken. Waar vroeger kleine boerendorpen waren, liggen nu kleine industriesteden.

Dat lijkt niet veel op de "neergang van het Duitse kapitalisme" waarvan de oude arbeidersbeweging zo gaarne spreekt om haar eigen neergang te bemantelen. Men kan veeleer zeggen, dat de Duitse kapitalisten eindelijk, na vijftien jaar, er in slaagden, de Duitse arbeidersklasse weer volkomen neer te werpen, om haar even machteloos te maken als in de periode van de oorspronkelijke accumulatie. Het terugdrukken van de "revolutie" van 1918 tot de volkomen neerwerping van de arbeiders duurde vijftien jaren. Maar de overwinning is dan ook volkomen! Nu staat de kapitalistische klasse daar voor het front van de wereld, overdekt met het bloed en het zweet van de miljoenen massa's, de zweep striemend over tachtig miljoen mensen en ze wijst nu op de grote werken, waartoe ze de slaven-massa's onder de dreiging van bajonet en concentratiekamp heeft gedwongen. Nu staat de Duitse bezittende klasse voor het front van de wereld als wereldmacht, als "gelijkberechtigde natie". Dat is het nieuwe Duitsland!

Het is ten minste één kant van het nieuwe Duitsland. Maar er is nog een andere kant, die voor het kapitalisme als geheel, voor de oude arbeidersbeweging, en voor de arbeidersklasse van het grootste belang is. En dat is de zogenaamde "totalitaire economie", die deze ontwikkeling mogelijk gemaakt heeft. Het moderne Duitse kapitalisme heeft de bewegingswetten van de goederencirculatie binnen het rijk, en zelfs tot op de wereldmarkt, voor een aanzienlijk deel doorbroken, door het beschikkingsrecht over de productiemiddelen in enkele handen te concerteren. Het bedrijfsleven is niet langer het resultaat van "onafhankelijke" producenten, die over de omweg van de markt hun samenhang vinden, maar de aaneensluiting van het hele bedrijfsleven voltrekt zich "kunstmatig" door het ingrijpen van de staat. Deze aaneensluiting voltrok zich niet volgens een bepaald "plan", maar groeide uit de nood. De ene maatregel sleepte de andere na zich, waaruit tenslotte een economische structuur ontstond, die noch de bezittende klasse, noch de nationaalsocialistische partij, noch de kleine burgerij, noch de arbeiders hadden voorzien! Hitler verklaarde in zijn Rijksdagrede van 23 maart 1933:

"De regering zal de economische belangen van het Duitse volk niet over de omweg van een door de staat georganiseerde economische bureaucratie leiden, maar door de sterkste bevordering van het particulier initiatief en door de erkenning van de eigendom." (zie Handelsblad, 16 april 1939).

We weten nu, dat hij zich op dat punt heeft vergist. Het particulier initiatief wordt in het liberale kapitalisme reeds voortdurend minder mogelijk door de ontwikkeling der naamloze vennootschappen, de kartelvorming, concernvorming en staatsinmenging en deze ontwikkelingslijn zette zich met ongekende kracht in de "totalitaire economie" verder door. De eigendom wordt wel erkend, maar de bezitstitels worden niet langer verbonden met het beschikkingsrecht over dat bezit.

Het is van belang, in te zien, dat de Duitse bourgeoisie geen "nieuw economisch systeem" invoerde, maar dat de "geordende productie" voortvloeit uit het stopzetten van de vrije kapitaalbeweging (zie het artikel "Economische ordening" in *Radencommunisme*, nr. 8) Dit onderbreken van de vrije kapitaalbeweging als afweer tegen de vernietigende werking van de crisis van 1929 vond in alle landen over de hele wereld plaats, hier meer daar minder. En dienovereenkomstig zien we over de hele wereld productieregelingen en prijsregelingen als speciale organen, die de functie van de vrije kapitaalbeweging overnemen. Het is de vorm, waarin het kapitaal zich organiseert om zich te kunnen handhaven.

Het ligt voor de hand, dat het doorvoeren van deze kapitaal-organisatie *een proces* is. We bedoelen daarmee, dat het zich niet op één dag voltrekt, of wordt "ingevoerd", maar dat het zich geleidelijk voltrekt, of bedoelen daar tevens mee, dat het een samenhangend geheel is en niet willekeurig afgebroken kan worden, zonder in de oude of in een nog grotere chaos terug te vallen. Daarom wordt de bezittende klasse op dit pad voortgedreven, ook waar de afzonderlijke kapitalisten in hun winstmakerij en hun bedrijfs-vrijheid belemmerd worden en dit pad dus met tegenzin aflopen. Zoals de kapitalisten onder het liberale kapitalisme van vrije concurrentie de gevangenen van hun eigen systeem zijn, zo zijn ze dit ook in de "totalitaire economie".

In Duitsland voltrok zich het proces van de nieuwe kapitaalorganisatie stormachtiger dan waar ook ter wereld (afgezien van Rusland). Dit vloeide uit de bijzondere omstandigheid voort, dat de Duitse kapitalisten alleen door het opbouwen van een geweldig militair apparaat als "gelijkberechtigde natie" konden meepraten over de verdeling van de meerwaarde onder de kapitalisten van de wereld. We hebben reeds gezien, welke sommen daarmee gemoeid waren, zodat de benodigde miljarden uit alle hoeken en gaten bijeengeschrapt moesten worden en er geen sprake kon zijn van een vrije kapitaalbeweging. En het geweldige tekort aan grondstoffen maakte een distributie van de spaarzame hoeveelheden steeds meer noodzakelijk, zodat ook op dit gebied de "organisatie" de vrije kapitaalbeweging steeds meer moest vervangen.

Zoals gezegd, voltrekt dit alles zich als *een proces*. En het verloop daarvan is niet zo moeilijk te volgen. Van de uit te keren winsten moet in Duitsland 40% aan de staat worden afgedragen en dus is de staat feitelijk stille deelgenoot in alle zaken.

"Deze stille deelgenoot behoeft geen kapitaal in te leggen, om in de winst te mogen delen. Als fundament van de nieuwe economie neemt hij er aan deel krachtens een hoger recht - ook zonder kwart - halve - of hele nationalisatie." (Frankfurter Zeitung⁸, 9 april 1939).

Maar de kapitalisten voelen natuurlijk voor dat "hogere recht" van de staat niet al te veel. En het spreekt dus vanzelf, dat ze op alle manieren probeerden de winsten weg te moffelen. Eén van de methoden daarbij was, aanzienlijke bedragen als stille reserve aan te leggen, als "onverdeelde winst", onder de naam van "afschrijving voor slijtage van machines en gebouwen". Of men probeerde aan een hogere winst te komen door de verkoopprijzen te verhogen.

Er behoort niet veel verbeeldingskracht toe, om in te zien, dat de pogingen tot belastingontduiking bij de wachters van de altijd lege schatkist een controle op het bedrijfsleven tevoorschijn roept. Een prijzencommissaris was trouwens al veel vroeger aangesteld. Maar omdat de staat zich nu zijn "hogere recht" ging verzekeren, werd nu bovendien nog voorgeschreven hoeveel hoogstens op het machinepark mocht worden afgeschreven. Uit de financiële nood groeide zo de staatscontrole op het financieel beheer van de ondernemingen en de staatscontrole op de prijzen. Op het eerste gezicht lijkt dat niet van zo heel veel belang maar in werkelijkheid waren door deze twee eenvoudige maatregelen de belangrijkste elementen uit het lichaam van het liberale kapitalisme weggesneden. *Afschrijving* en *prijspolitiek*, de belangrijkste elementen van de vrije bedrijfsfinanciering, waren daarmee aan banden gelegd. Het vrije kapitalisme was hiermee reeds opgeheven, *zonder dat de staat zich nog in de eigenlijke productie behoefde te mengen*.

Productie controle

De eigenlijke staatsinmenging op het gebied der productie kwam uit een andere richting, zij volgde namelijk uit het feit, dat de staat de grote klant van de industrie werd. Op zichzelf betekent dit natuurlijk geenszins een controle van de staat over de particuliere industrie en een inmenging in het productieproces. De staat bepaalde zo alleen *wat* en *hoeveel* geproduceerd moest worden. Maar bij de heersende deviezennood bepaalde de staat daarbij meteen hoeveel en welke grondstoffen ingevoerd moesten worden. De deviezenverordeningen van Brüning (juli 1931), hadden reeds de grondslagen voor de controle op de in- en uitvoer gelegd, zodat zich praktisch nu een buitenlands handelsmonopolie over de omweg van de staat vormde. Uiterlijk treedt de staat zodoende als staatskapitalist op, terwijl hij toch niet anders doet, dan het inkopen en verdelen van de grondstoffen voor de private kapitalen.

Maar de staat maakt van zijn machtspositie tegelijk gebruik, door de prijzen voor te schrijven, die hij wenst te betalen. De grote kapitaalgroepen varen daar niet slecht bij. In 1929, het bloeitijdperk van de "democratische" periode, bedroegen de winsten 16% van het nationale inkomen. (De onverdeelde winsten niet meegerekend). In 1933 was dit 13,7%, in 1936 16%, en in 1937 16,9% (de onverdeelde winsten zijn in die jaren sterk toegenomen).

⁸ Bedoeld: Frankfurter Allgemeine Zeitung.

Maar de staat bemoeit zich tegelijk met de eigenlijke productie, door voor te schrijven volgens welke procedé's moet worden gewerkt en hij bepaalt tevens *de volgorde, waarin de bestellingen moeten worden afgewerkt*.

Deze enkele aanwijzingen zijn voldoende, om te doen zien, dat van het vrije kapitalisme in Duitsland niets meer is overgebleven. Het is dan ook geen wonder, dat velen spreken van een "staatskapitalisme". Volgens onze oude opvattingen is deze term echter beslist onjuist. Tot nu toe verstonden wij daaronder alleen een systeem, waar de staat zelf als ondernemer optreedt, zoals we dat in Rusland zien. En in Duitsland is daarvan nauwelijks sprake. Maar de beweging van de kringloop van de maatschappelijke arbeid verloopt zowel in Duitsland als in Rusland langs dezelfde wetten: de staat regelt het arbeidsproces, verdeelt de voortgebrachte meerwaarde over de bezittende klasse en bepaalt welk deel voor de uitbreiding van het productieapparaat bestemd is.

Ook het zogenaamde "vier-jarenplan" verleent de Duitse economie het uiterlijk van een staatskapitalisme. Het vier-jarenplan omvat in hoofdzaak de bouw van militaire autowegen en het scheppen van een eigen grondstoffenbasis voor de industrie. Voor zover de wegenbouw door staatsmaatschappijen werd uitgevoerd, hebben we te doen met staatskapitalisme. Maar de nieuwe grondstof-industrieën werkt in hoofdzaak met particulier kapitaal. De kapitalisten werden gedwongen een deel van hun winsten te beleggen in het oprichten van fabrieken voor de aanmaak van kunstmatige petroleum, benzine, wol, rubber, eiwitten. Wel is de financiële deelname van de staat aan deze bedrijven zeer minimaal, maar toch heeft de staat er grote invloed op, omdat ze alleen winstgevend kunnen werken, als de staat de afzet tegen lonende prijzen waarborgt.

Een reuzenbedrijf

Juist het karakter van deze "werkstof-industrieën" werpt een duidelijk licht op het tegenwoordige Duitse bedrijfsleven. De nieuwe vervangingsstoffen zijn allemaal duurder dan de prijs van de natuurlijke producten op de wereldmarkt bedraagt. De daarin belegde kapitalen kunnen daarom alleen renderen, als de staat een deel van de meerwaarde uit de andere bedrijven naar deze kapitalen overhevelt. Het Duitse bedrijfsleven moet dus als een totaliteit optreden, als één gesloten productieapparaat waarin een nadelig saldo van het ene bedrijf met de baten uit andere bedrijven moet worden goedge maakt. Nu de staat als de grote verdeler van de meerwaarde over de bezittende klasse optreedt, is het zodoende niet meer van zo beslissend belang, of de productiekosten van sommige bedrijven hoog of laag liggen. Het is voor de rentabiliteit van het Duitse kapitaal niet meer van belang, of sommige bedrijven met verlies werken. Het gaat er mee, als met iedere kapitalistische onderneming, waar verschillende producten worden gemaakt. Soms gaat het ene artikel niet zo goed, zodat er geld bij moet, maar dat wordt dan door de andere producten van de onderneming goedge maakt. Zo komt dan het gehele in de onderneming gestoken kapitaal aan een dragelijke winst.

Deze toestand geldt nu klaarblijkelijk voor het gehele Duitse bedrijfsleven, wat niet anders betekent, dan dat het tot één groot productie-distributieapparaat is aaneengesmeed. Het is een zeer hoge vorm van kapitaal-organisatie, zoals we dat alleen in Japan, Rusland en Duitsland kennen. Het is de "totalitaire" economie, waarbij het gehele "nationale" kapitaal als eenheid naar binnen en naar buiten optreedt. Dit betekent niet dat de Duitse kapitalisten onderling geen tegenstellingen meer in hun belangen hebben, maar het uitvechten van deze tegenstellingen, de onderlinge strijd om de verdeling van de meerwaarde, moet zich bewegen binnen het raam van de totale kapitaalorganisatie.

Het optreden van het Duitse bedrijfsleven als één grote kapitaalorganisatie vormt de kracht van het tegenwoordige Duitsland. Het kan daardoor tot handelstransacties komen, die vanuit liberaal-kapitalistisch standpunt tot de onmogelijkheden behoren, omdat ze dikwijls spotten met het winstbeginsel. Zo heeft Duitsland in 1938 grote partijen graan opgekocht in Argentinië, Roemenië, Hongarije en Joegoslavië tegen veel hogere prijzen dan die het bij aankoop in Canada had te betalen. De aankoop in Canada zou 35 miljoen mark goedkoper geweest zijn. Maar in Canada had men met buitenlandse deviezen moeten betalen, terwijl met de andere landen overeengekomen kon worden, dat deze voor een zelfde bedrag aan Duitse goederen zouden afnemen. Zodoende kon de arbeid in de Duitse exportindustrie gaande gehouden worden en werd tegelijk de import gefinancierd (op het ogenblik werken twee miljoen man in de exportindustrie; vóór de oorlog 3½ miljoen). Het financiële nadeel moet daarbij door de hele bevolking gedragen worden, omdat de hoge graanprijzen op haar worden verhaald. Maar in ieder geval kan daardoor het bedrijfsleven in de totalitaire economie tot een omvang komen als dat in de liberale economie niet meer mogelijk is. Achter iedere transactie van Duitsland staat niet meer een enkel concern, maar daar achter staan de belegde miljarden van het hele Duitse bedrijfsleven. Daarom kunnen de kapitalisten uit de "democratische" landen met hun lagere kapitaalsorganisatie daar niet tegen op.

De hoge kapitaalorganisatie van Duitsland maakt het tegelijk mogelijk, het hele bedrijfsleven tot orgaan van de buitenlandse politiek te maken. Met behulp van niet rendabele handelstransacties worden hele landen in economische afhankelijkheid van Duitsland gebracht. Langs deze weg heeft het reeds heel Midden-Europa en de

Balkan tot half veroverd gebied gemaakt (zie Radencommunisme, nr. 6). Weliswaar kost dat geld. Maar een oorlog is ook niet goedkoop!

Totalitaire economie

Overzien we de kenmerken van de totalitaire economie, dan kunnen we ze als volgt samenvatten:

Het privaatsbezit is in de vorm van naamloze vennootschappen behouden gebleven, maar het bezit is niet langer gekoppeld aan het beschikkingsrecht. De staat beheerst door z'n prijzenpolitiek tot op zekere hoogte de winstmarge van de afzonderlijke kapitalisten, terwijl door de opheffing van de vrije kapitaalmarkt *de richting van de uitbreiding van het bedrijfsleven wordt voorgeschreven*. Wil de prijsregeling met succes doorgevoerd kunnen worden, dan sluit dat tegelijkertijd in zich, dat *de productie geregeld wordt, door vast te stellen, wat, hoeveel en waar geproduceerd zal worden*. Het sluit in zich een planmatige verdeling van de grondstoffen over de bedrijven, benevens *het vastleggen van de arbeidsvoorwaarden*.

De klasse van de loonarbeiders komt onder de "totalitaire economie" in een nieuwe situatie. In het liberale kapitalisme, waar de arbeiders in hun strijd om de arbeidsvoorwaarden nog met afzonderlijke kapitalisten te doen hadden, kon de staking een economisch wapen zijn, dat de winsten van de onderneming in gevaar bracht. Hier heeft de staking als economisch wapen echter weinig zin meer, omdat de rentabiliteit van de afzonderlijke ondernemingen niet meer een beslissende rol speelt. Daarmee krijgt de staking een heel andere betekenis, waarop we echter hier niet ingaan. De regeling van de arbeidsvoorwaarden kan in verband met de voorgeschreven prijzen alleen van boven af voorgeschreven worden, zodat de vakbeweging in dit stelsel geen functie heeft. Als totaal komt de arbeidersklasse onder een ontzettende druk te staan, waarbij haar levenspeil zo ver mogelijk omlaag geschroefd wordt. In het "productieplan" worden de arbeiders niet alleen gecalculeerd als bepaalde hoeveelheden voedsel, kleding en behuizing, maar net als de grondstoffen moeten ze over de bedrijven "planmatig" worden verdeeld. Dus wordt het hen onmogelijk gemaakt, van de ene onderneming naar de andere te gaan of naar een andere plaats te verhuizen als dit buiten het "plan" valt. Zo worden de arbeiders aan een bepaalde fabriek gebonden, zoals vroeger de horigen bij een bepaald stuk land hoorden.

De nieuwe toestand bepaalt, dat de arbeidersklasse zich voor haar strijd geheel nieuw moet oriënteren zowel in doelstelling als in middelen. Een "terug" naar de oude partijformaties en de vakbeweging zou zijn: een terugkeer naar het liberale kapitalisme! De arbeidersklasse kan alleen maar "vooruit", door de productiekrachten hun kapitaal karakter te ontnemen en ze in EIGEN BEHEER te nemen, door ze te richten op de behoeften van de miljoenenmassa's. Het woord komt nu aan de zelfstandige klassenbeweging van de in de arbeidersraden georganiseerde massa's.

AAN ONZE POSTABONEES!

Er zijn nog enkele abonnees, die hun abonnement (70 cent) nog niet hebben opgestuurd. We verzoeken hen, dit spoedig te doen, omdat wij ze anders van de lijst moeten afvoeren!

Ingezonden naar aanleiding van de brochure:

"De wereld in slagorde"

Zoals⁹ steeds zijn de geschriften van de Radencommunisten verrassend helder van betoog en geven zij werkelijk inzicht hoe het is. Echter, ook vaak geven zij verrassend blijk van het ontbreken van psychologische kennis, of misschien beter: van het niet achten van de psychologische zijde van de problemen inzake het socialisme. Voorzover dit laatste het geval is zeggen zij ons onvoldoende: a) hoe het gaan zal, b) hoe het gaan moet. Dit geldt ook voor de onderhavige brochure.

"De wereld in slagorde" bespreekt de (oorlogs)situatie in de wereld. Er wordt ons duidelijk aangetoond, dat de komende oorlog niet zal zijn: een strijd tussen vrijheid en onvrijheid, doch een ordinaire strijd om de winst tussen zekere kapitalistische groepen. Tevens wordt duidelijk aangetoond, dat de zogenaamde vrijheid steeds meer plaats maakt - moet maken - voor het fascisme. Het fascisme *moet* overal komen, omdat het kapitalisme dit nu eenmaal eist. Om te kunnen concurreren is in de eerste plaats noodzakelijk, dat de arbeiders véél werken voor weinig geld.

⁹ <https://aaap.be/Pages/Pamphlets-GIC.html#dewe>

De uitbuiting zal dus moeten toenemen, daar de producten goedkoper moeten zijn dan van de concurrent. Om dit mogelijk te maken, dient de arbeider volkomen afhankelijk te zijn, dient hij blindelings te gehoorzamen, dient het *gehele* leven op deze uitbuiting en deze afhankelijkmaking ingesteld te worden, óók in de "democratische" landen. Wat in Duitsland gebeurde, (moest gebeuren), gebeurt ook hier (moet ook hier gebeuren). *Het kapitalistisch systeem eist dit*. Aan de andere kant is voor de afzet van producten, voor het verkrijgen van grondstoffen, en vooral voor het verkrijgen van goedkope arbeidskrachten, nieuw grondgebied, voornamelijk koloniaal gebied, noodzakelijk. Om in dit opzicht kracht bij te kunnen zetten aan zijn eisen, is het nodig dat de eiser een sterk leger en dus een legermentaliteit vormt. Deze mentaliteit doordringt onder de huidige verhoudingen het gehele leven. Hier grijpen de uitbuiting *naar binnen* en het zoeken naar andere uitbuitingsmogelijkheden *buiten* ineen. Zij produceren tezamen die mentaliteit, die wij gevoeglijk een prae-fascistische of fascistische kunnen noemen.

"De wereld in slagorde" zegt dit in enigszins andere bewoordingen. Wij kunnen het daarmee eens zijn. Wanneer echter gesproken wordt "over hoe het zal gaan tijdens en na een oorlog, dan wordt het op zijn zachtst gezegd: fantastisch geschrijf; waaruit blijkt dat men géén inzicht heeft in de andere dan economische voorwaarden om te komen tot een socialistische samenleving. De opvatting betreffende radenvorming is inderdaad juist. Echter: voor het vormen van een radenmaatschappij is toch noodzakelijk, dat de arbeiders daartoe psychisch rijp zijn. Zij moeten en zeer zelfstandig, en vol strijdlust zijn; anders is de strijd reeds bij voorbaat verloren. De vraag, of de arbeiders momenteel aldus psychisch uitgerust zijn, zal ongetwijfeld ook door de Radencommunisten ontkennend beantwoord worden. De arbeidersmassa's zijn momenteel onzelfstandig en zonder strijdlust ten aanzien van het socialisme. En zou dit na enige tijd oorlogvoeren veranderd zijn? Zouden de massa's dan zelfstandig en vol strijdlust de opbouw van een socialistische samenleving ter hand nemen? Wij moeten dit, doordat ons de psychische voorwaarden daartoe althans voor een deel bekend zijn, betwijfelen.

Wel zullen de arbeiders protesteren en zal het tot revoluties komen, wel zal er in vele opzichten zelfstandig opgetreden worden, wel zullen er vele strijders zijn, doch ik voorzie, dat na korter of langer tijd het zelfstandig handelen en de strijdlust zullen plaats maken voor het oude; eenvoudig, omdat de arbeiders tot zelfstandigheid en strijdlust moeten groeien! Ik meen ook, dat de voorgaande revoluties voor een belangrijk deel mislukt zijn door de onzelfstandigheid van de massa's.

Hier ligt nu voor ons een taak: de mensen helpen zelfstandig worden en hun strijdlust vergroten. *Hoe* dit zal moeten gebeuren, is een kwestie, die nu niet "even" behandeld kan worden. Als men er prijs op stelt wil ik in dit opzicht mijn mening gaarne in "Radencommunisme" naar voren brengen.

Wel kan ik hier nog opmerken, dat de kennis van de menselijke ziel noodzakelijk is. We moeten weten hoe deze ziel te beïnvloeden, respectievelijk te vormen=opvoeden. Psychologie en paedagogie zijn dus zeer belangrijk voor onze socialistische strijd. We moeten het individu en de massa grondig leren kennen om dan met deze kennis gewapend, (náást de economische kennis), de problemen duidelijk te maken, respectievelijk de mensen zelfstandiger te doen worden.

In bovengenoemd opzicht laten de Radencommunisten ons nog steeds in de steek. Dit is een zwakke plek in de G.I.C. in Nederland: *Geen of onvoldoende psychologische kennis*.

Het blijkt al te duidelijk uit de tweede, overdreven, optimistische en daardoor ongewild-demagogische helft dezer overigens waardevolle brochure.

Opmerking van de G.I.C.:

We zien de beschouwingen van onze lezer met belangstelling tegemoet.

Opmerking bij: herstel van het kapitalisme in Duitsland

De berekening van de onbetaalde arbeid hebben we als volgt doorgevoerd:

Werkweek 45 uur. Daarvan geschat 15 uur betaalde en 30 uur onbetaalde arbeid. Deze schatting van 15 uur is waarschijnlijk nog te hoog.

Verlaging van het levenspeil door heffingen van het loon en door het duurder worden van de levensmiddelen geschat op ruim 13%, wat zeker niet te hoog is. De betaalde arbeidsdag [bedoeld: arbeidsweek] valt daarmee op 13 uur.

Werkweek 55 uur. Daarvan geschat 13 uur betaalde en 42 uur onbetaalde arbeid.

De onbetaalde arbeid steeg dus van 30 op 42 uur per week, wat een stijging van 40% betekent.

AANMANING!

Van vele lezers ontvingen wij bijdragen voor het machinepark, bij velen echter moesten wij ons tevreden stellen met een toezegging.

Die kameraden, die menen te moeten wachten tot we bekend maken dat we verder geen geld meer nodig hebben, kunnen gerust zijn. Die mededeling zullen zij nooit krijgen! Integendeel! Onze propaganda is afhankelijk van de lezers; hoe meer bijdragen, hoe groter de oplaat van onze geschriften! Betaal of stort op giro: 316.779